

MARIO VITTI

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ «ΕΥΓΕΝΑ»

(ΠΕΡΙΛΗΨΗ)

Ὁ Legrand, ξεκινώντας ἀπὸ μιὰ μαρτυρία τοῦ Ἀλλατίου (Poeti antichi raccolti da codici manoscritti..., Νάπολη 1661, σ. 30), ἀναζήτησε διάφορα δημοτικὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὴν τραγωδία «Eubiena di Teodoro Mondesse», ποὺ δὲν κατόρθωσε ὅμως νὰ βρῆ. Τὸ ἔργο αὐτὸ ἀνακαλύφθηκε τώρα στὴ βιβλιοθήκη ποὺ ὁ ἴδιος Ἀλλάτιος κληροδότησε στὸ Ἑλληνικὸ Κολλέγιο Ρώμης. Πρὸκειται γιὰ τὴν «ΤΡΑΓΩΔΙΑ | ΟΝΟΜΑΖΟΜΕΝΗ | ΕΥΒΙΕΝΝΑ. | ΝΕΟΣΤΑ ΔΟΣΜΕΝΗ ΕΓΣ ΦΩΣ, | διὰ τὴν ὠφέλειαν τῶν πάντων. | ΠΟΙΗΘΗΣΑ ΥΠΟ ΤΟΥ | κωροῦ Θεοδώρου Μοντζελέζε. | Con licentia de' Superiori, & Privilegio. | [= Ξυλογραφία] | ΕΝΕΤΙ ΗΣΙΝ, ,αχμστ', | Παρὰ Ρωάνη Ἀντωνίω τῷ Ρουλιανῶ ο- | Πουλίεται κοντὰ εἰς τὸν Πόντε τοῦ Ἀγίου Φαντίνου».

Τὸ ἔργο ἔχει γιὰ ὑπόθεση τὸ παραμῦθι τῆς «Κουτσοχέρας», παραλλαγὲς τοῦ ὁποίου κυκλοφοροῦν στὴν παραθαλάσσια Ἑλλάδα, ὅπως καὶ σὲ ὅλη τὴν λοιπὴ Εὐρώπη. Ἡ δημοφιλὴς περιπέτεια τῆς «Κουτσοχέρας», μὲ τὸ τελικὸ θαῦμα, δὲν πέρασε ὅμως στὸ ἔργο τοῦ Μοντελέζε ἀπὸ τὰ παραμῦθια, ἀλλὰ ἀπὸ μιὰ λαϊκὴ ἰταλικὴ παράσταση τῆς Ἀναγέννησης, τὴ «Rappresentazione di Stella». Πολὺ πιθανότερα, ὅπως καὶ στὴν περίπτωση τῆς «Θυσίας τοῦ Ἀβραάμ», τὸ ἑλληνικὸ ἔργο δὲν προῆλθε κατευθεῖα ἀπὸ τὸ λαϊκὸ ἰταλικὸ πρότυπό του, ἀλλὰ ἀπὸ μιὰ διασκευὴ λογοτεχνικὴ. Τέτοια ὅμως ἐνδιάμεση βαθμίδα, ποὺ πρέπει νὰ ὑπῆρξε, δὲ βρέθηκε ὡς τώρα ἀπὸ τὸν μελετητὴ.

Ἡ «Εὐγένια», καθὼς ἔδειξε σχετικὴ ἔρευνα, ποὺ ἀκολούθησε τὴν ἀνακοίνωση τοῦ Κρητολογικοῦ Συνεδρίου, ἐν ᾧφει τῆς κριτικῆς ἔκδοσης, ἀνήκει μὲν στὴν κρητικὴ θεατρικὴ σχολὴ γιὰ τὴν προέλευσή της, τὴν τεχνουργίαν καὶ γιὰ ἓνα σημαντικὸ στρῶμα τοῦ λεκτικοῦ, ἀλλὰ ἔχει γραφῆ ἀπὸ ζακυθινὸ συγγραφέα, ποὺ πρόσθεσε ζακυθινὰ λέξεις καὶ τύπους, καὶ ποὺ ἀναφέρει ζακυθινὰ τοπωνύμια. Τὸ ὄνομα Μοντελέζε ἐξάλλου μαρτυρεῖται καὶ στὴν Κρήτη (Σκαλάκι 1301 ἀλλὰ καὶ στὴ Ζάκυνθο (1727).

Μὲ αὐτὰ τὰ γνωρίσματα ἡ «Εὐγένια» μᾶς παρουσιάζεται ὡς τρανὴ ἐνδειξὴ τῆς ἀκτινοβολίας τῆς κρητικῆς σχολῆς καί, μαζί, σαφῆς συν-

δεικνύει κρίκος, πού ἔλειπε ὡς τώρα, ἀνάμεσα στὸ κρητικὸ θέατρο καὶ τὸ ζακυνθινό, τοῦ ὁποίου εἶναι προϋπόθεση.

[Βλέπε σχετικὰ τὰ «Προεισαγωγικά στὴν 'Εὐβιένα'», Κρητικά Χρονικά, ΙΔ', 1960, σ. 435 - 451].